

Cultura i Espectacles

P26,27

Un any d'art: el balanç dels professionals

Les reflexions de deu historiadors, crítics, periodistes, artistes i galeristes

▶ 27 Diciembre, 2019

Ha estat el 2019 un bon o un mal any artístic?

Deu crítics, historiadors, periodistes, artistes i galeristes reflexionen sobre el més rellevant i el més decebedor del 2019

L'art que hem vist, gaudit i patit

Maria Palau
BARCELONA

Això no és una llista de les millors exposicions de l'any. Ni de les pitjors. Són deu reflexions que hem demanat a crítics, historiadors, periodistes, artistes i galeristes. Els nostres experts han vist bones exposicions, però també algunes de decebedores. No es basen només, ni tan sols sobretot, en el gust per valorar aquest curs d'art que tancarem els pròxims dies. En general consideren que no ha estat una mala temporada, però tampoc res excepcional. Tots celebren que per fi s'estigui visibilitzant l'art de les dones. Si això fos un rànking, que no ho és, *Feminismes!* al CCCB apuntaria cap amunt.

Nora Ancarola, artista

"En aquests moments crec que no podem parlar d'exposicions bones o dolentes, sinó de projectes de centres amb capacitat de crear o no interès i participació sense caure en les propostes fàcils, buides o mediàtiques. Pocs centres de Barcelona han fet aquest canvi de paradigma. Si que ho han aconseguit La Virreina i La Capella, que han generat un

univers propi que arriba a públics més enllà dels típics espectadors passius. Els espais amb una estructura museística més rígida i tancada estan perdent la possibilitat de reconvertir-se. Els de la resta del territori s'han mantingut en millor forma, en part per conservar l'autonomia respecte del centre, però també perquè han hagut de generar els seus propis models d'especificitat.

Si he d'escollir un projecte exposat, em decanto per *Errata*, d'Ariella Azoulay, a la Fundació Tàpies, una confluència entre l'art de denúncia i d'arxiu amb una enorme sensibilitat per expressar fins i tot qüestions socials de gran cruïlla."

Donar per fi visibilitat a la creació de les dones, el millor d'un curs de qualitat desigual

Anna Belsa, galerista

"Ha estat una temporada gris, però destaco dues exposicions: *Feminismes!*, al CCCB, perquè dona visibi-

litat a un tema de manera extensa i intensa, en un moment especialment sensible, i l'exposició d'Antoni Fabrés, al MNAC, perquè rescata un artista històric, i per la documentació addicional. No m'han agradat les exposicions que estaven mal documentades o en què les obres i el muntatge no aconseguen transmetre la voluntat de l'artista. Mal documentada (ni cartel·les identificant l'autor, ni text explicant la tesi del comissari) estava *Sobre la bellesa*, a Can Felipa. *Interregne*, de Paco Chanivet, a l'Espai 13, em va portar a unes conclusions molt diferents de les que l'autor explicava durant la seva visita guiada.

Els meus desitjos per al futur són: que els museus facin de museus (penso només en el Macba) i sortir de l'apatia generalitzada a la qual hem anat a parar."

Glòria Bosch, investigadora, comissària i crítica d'art

"Escollir entre grans exposicions pel sol fet d'estar dins l'etiqueta dels projectes importants? Prefereixo l'esforç per tirar endavant una petita gran exposició del galerista Marc Domènech. La fortalesa és donar veu i fer justícia a

una artista com Magda Bolumar, que, sense deixar de treballar, va fer un pas al costat per deixar tota la llum al seu company de viatge, Moisès Villèlia. Farta de la invisibilitat de la dona, celebro també que Tecla Sala hagi dedicat una magnífica exposició a Àngels Ribé.

Les mancances per mi no són concretes de programació, sinó d'objectius clars que permetin descobrir una cultura de fondària. La meua carta als Reis? Millorar la condició humana, escoltar, acompanyar, projectar junts... D'altres tan sols necessiten vendre com sigui. Prou d'incontinències verbals gratuïtes i relats a mida per centrar el

punt d'atenció! Si això canviés, tindríem una societat habitable, un lloc de cultura i un art transitable per a tothom."

Montse Frisach, periodista i crítica d'art

"Pel seu esperit transversal, desacomplexat i participatiu i per assolir la paradoxa de parlar de música en silenci, per mi l'exposició de l'any és *Composicions*, de Christian Marclay, al Macba. Però no puc deixar d'esmentar la mostra de Bill Viola a la Pedrera, que, encara que no sigui la meua exposició somniada d'aquest artista, ha donat per primer cop una visió completa a Catalunya d'un dels pioners del vi-

deoart. La pitjor exposició? Clarament *Meet Van Gogh*, per haver-se venut com una mostra immersiva –i no ser-ho– per amagar una pura operació de màrqueting. També soc crítica amb la mostra de Jaume Plensa al Macba, perquè la tria de les peces no feia cap favor ni a l'artista ni a la institució. Una ocasió desaproveitada.

Ha estat un any sense sorpreses, que ha estat massa marcat pel desànim del sector artístic. Cal recuperar l'entusiasme, buscar noves mirades i sobretot treballar en xarxa."

Vicenç Furió, historiador de l'art

"Segons si són exposicions

grans o petites. Grans, potser la de Bartolomé Bermejo, al MNAC. Bill Viola, a la Pedrera, era candidata, però crec que per problemes de presentació i selecció ha quedat una mica per sota d'allò que s'esperava. A galeries, *Veneza 1958*, a la Mayoral, per l'interès de la reconstrucció. D'exposicions petites però d'esperit gran, *Rembrandt, geni del gravat*, al Centre Cultural Terrassa; *Temps de plom i plata*, de Nora Ancarola, al Centre d'Art Maristany de Sant Cugat, i *Falsos verdaters. L'art de l'engany*, al Museu d'Art de Girona. La de *Feminismes!*, al CCCB, comença bé però es fa tan llarga que l'interès decau. Decebedo-

ra *Tocar el color. La renovació del pastel*, a la Fundació Mapfre, amb poques obres realment rellevants.

Veig moltes exposicions amb cartells deficients per falta d'explicacions adequades que permetin al visitant millorar la seva comprensió i valoració d'allò que es mostra. En general una temporada discreta."

Maria Garganté, historiadora de l'art
"Com a exposició de l'any triaria *Esta tierra jamás será fértil por haber parido colonos*, de Daniela Ortiz, a La Virreina. És un cop de puny a la boca de l'estómac. L'epifania d'una realitat oculta: la que par-

teix dels efectes del colonialisme i de com aquests travessen els àmbits que abracen el pla físic, el jurídic o el mental, sigui a l'Amèrica dominada per elits blanques o a l'Europa que rep les persones migrants.

Demanaria per a l'any que ve valentia per recuperar artistes tan interessants com es va fer amb Charlotte Salomon al Monestir de Pedralbes o amb Antoni Fabrès al MNAC. Que el Museu Morera de Lleida trobi la pau i la sort que mereix. I que els museus d'arreu del país puguin continuar empenyent i programant tan bones exposicions com ara la de la Mela Muter, a Giro-

De les exposicions que els deu experts
han considerat unes de les més significatives de la temporada, en destaquem en imatges tres, dues de les quals encara es poden visitar: 'Feminismes!' al CCCB (fins passat Reis); Antoni Fabrès al MNAC, i Magda Bolumar a la galeria Marc Domènech (fins al 10 de gener) ■ JOSEP LOSADA / JUANMA RAMOS / MARC DOMÈNECH

na; *Artesans del barroc*, a Cervera, o *L'home nu*, a Cerdanyola. En definitiva, que per veure qualitat també s'hagi de sortir de Barcelona."

Ricard Mas, historiador i crític d'art
"Ha estat una bona temporada artística, però encara podria haver-ho estat més. Hi ha hagut grans exposicions: Max Beckmann, al CaixaForum Barcelona; *El luxe dels ivoris romànics*, al Museu Episcopal de Vic; Christian Marclay, al Macba; Maspons, Bermejo i Fabrès, al MNAC; Hannah Collins, a la Tàpies; Bill Viola, a la Pedrera; Berenice Abbott i Richard Leary, a la Mapfre... La mi-

llor, *Picasso, Éluard*, al Museu Picasso, pel tema i per la quantitat de petites obres mestres. Emmanuel Guigon, director del Picasso, està fent una gran tasca. L'exposició que m'ha deixat més fred, *Quántica*, al CCCB. No estava prou ben explicada. Per a la pròxima temporada demano una sola cosa: un augment del 15%-20% en els pressupostos dels museus i espais expositius públics. I no només als de Barcelona, que a la resta del país hi ha molta vida: Girona, Lleida, Vic, Vilanova, Figueres... La resta vindrà sol."

Joan Maria Minguet, historiador i crític d'art
"En el panorama desolador de les institucions catalanes centrals, per impedir-les pressupostaris o per incompetència pròpia, m'inclino per aplaudir la feina de la perifèria: el territori contemporani lluita contra monstres de tot tipus. I se'n surt: Núria Güell, al Bòlit de Girona; Olga Olivera-Tabeni, a l'IEI de Lleida; les residències d'artistes... A Barcelona, *Feminismes!*, al CCCB, no és una gran exposició, però sí una gran iniciativa; posa el focus en un dels grans déficits de la història de l'art a Catalunya. El 2020 els monstres han de decidir. La conselleria de Cultura dirà què vol fer amb Santa Mònica, entre més i més? L'Ajuntament farà que la part pública domini la gestió del Macba? Els museus catalans podran crear canons perquè des de la base puguem proposar alternatives fora del canó? Som en estat d'emergència i la cultura és i serà de qui la treballa."

Clàudia Rius, periodista cultural
"Si la cultura plasma la complexitat de cada època, quin és l'art que defineix el nostre temps? Fent una repassada al 2019, hem vist petites exposicions d'artistes joves com ara Pablo del Pozo, Anna Ill o Oscar Holloway, que junt amb molts d'altres són les veus dels anys que

venen, i ja són ben presents. Altres exposicions, en canvi, ens han mostrat les formes d'un art que sovint projectem en el futur però que també és ja entre nosaltres. És el cas de l'exposició *Faces*, que hem pogut veure a Mallorca, un reeixit diàleg entre la col·lecció Es Baluard i la col·lecció Beep d'art electrònic de Reus, que ens ha deixat clar que l'art que s'acosta és transdisciplinari, però no dins dels propis vessants artístics, que això ja ho tenim assumit, sinó sobretot cap a fora: les noves tecnologies, la ciència; el futur ja és aquí, i esperem veure'l cada cop més als museus catalans."

Carta als Reis: pressupostos dignes, superar el desànim, menys egos, cooperar...

Vicenç Viaplana, artista
"Destaco l'exposició *Llindar i celstia*, de Jordi Fulla, a Can Framis, artista imprescindible, que trobem molt a faltar. Destaco també l'esforç de la Fundació Vila Casas, que la va fer possible. La iniciativa d'Antoni Vila Casas en un moment tan miserable per a l'art català (sense mercat i amb una miopia institucional ja endèmica) és proverbial, excepcional. La seva col·lecció serà imprescindible, i única, per entendre l'art fet en aquest país en els últims anys. També excepcional va ser l'exposició de Magda Bolumar a la galeria Marc Domènech. El rescat d'una gran artista a l'ombra, produït, un cop més, des de la iniciativa privada.

El relat de l'art català més recent està ple d'oblits i això es posa a un cop més en evidència a la col·lecció del Macba. Durant tots aquests anys poc els ha importat el que passava al seu voltant. I continuen igual." ■